

พวกเขาไม่สามารถทำให้เราเงียบได้: เมื่อนักกิจกรรม นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และบุคคลอื่นใน ประเทศไทยโดนเอาผิดทางอาญา

ASA 39/5631/2017

บทสรุปผู้บริหาร

ในประเทศไทยภายหลังรัฐประหารเมื่อเดือนพฤษภาคม ปี 2557 ภาครัฐฯ สังคมมีบทบาทนำในการปกป้องสิทธิมนุษยชน ทางกรไทยได้พุ่งเป้าคุกคามนักกิจกรรมทางการเมือง นักปกป้องสิทธิมนุษยชน และบุคคลอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการปราบปรามอย่างเป็นระบบต่อผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล

รัฐบาลทหารไทยมักใช้วิธีการควบคุมตัวโดยพลการ และใช้กระบวนการทางอาญาเพื่อปิดปากผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลหรือแสดงความกังวลต่อพัฒนาการทางการเมืองในประเทศ อย่างไรก็ตามไม่เฉพาะนักกิจกรรมทางการเมืองที่ตกเป็นเป้าหมาย นักวิจัยด้านสิทธิมนุษยชนก็ถูกตรวจสอบจากการทำงานเกี่ยวกับข้อมูลการละเมิดสิทธิมนุษยชน นอกจากนี้ ทนายความที่ปกป้องลูกความก็ตกเป็นเป้าหมาย รวมทั้งนักกิจกรรมเพื่อสิทธิที่ดิน ที่ทำงานสนับสนุนชุมชนที่เสี่ยงภัย

นับตั้งแต่ยึดอำนาจ คณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานทหารที่ปกครองประเทศ ได้ปราบปรามเสียงต่อต้านและเสียงวิพากษ์วิจารณ์ทางการเมืองอย่างเป็นระบบ รวมทั้งปราบปรามการจัดกิจกรรมอย่างสงบของนักกิจกรรมและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน ทางกรได้พุ่งเป้าโจมตีบุคคลโดยใช้กฎหมาย รวมทั้งคำสั่งและประกาศฉบับต่าง ๆ ที่ประกาศใช้โดยคสช. เพื่อจำกัดสิทธิมนุษยชนที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ โดยการสั่งจำกัดกิจกรรมทางการเมือง ห้ามการชุมนุมสาธารณะ สอดแนมการสื่อสารส่วนบุคคล และกระตุ้นให้สาธารณชนให้ความสำคัญกับผลประโยชน์แห่งชาติ คำสั่งคสช. ยังให้อำนาจทหารในฐานะเจ้าพนักงานผู้บังคับใช้กฎหมายอย่างกว้างขวาง และให้อำนาจศาลทหารในการพิจารณาคดีต่าง ๆ ต่อพลเรือน ที่ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดทางอาญา

การปราบปรามของรัฐบาลในประเด็นสิทธิมนุษยชนเพิ่มสูงขึ้นมากในช่วงก่อนการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญเมื่อวันที่ 7 สิงหาคม 2559 ทางกรใช้ท่าทีแข็งกร้าวเพื่อปราบปรามเสียงวิพากษ์วิจารณ์ สั่งห้ามการจัดเวทีสาธารณะ สั่งห้ามการจัดกิจกรรมเพื่อสังเกตการณ์การออกเสียงประชามติ สั่งยึดหนังสือ ใบปลิว จดหมาย และเอกสารรณรงค์อื่น ๆ และควบคุมตัวบุคคลที่แสดงความเห็นต่อต้านร่างรัฐธรรมนูญ หรือตั้งคำถามต่อความถูกต้องของการออกเสียงประชามติ

การจำกัดสิทธิมนุษยชนโดยพลการนำไปสู่การจับกุมและโดนฟ้องร้องดำเนินคดี ทางกรไทยพุ่งเป้าโจมตีสมาชิกภาคประชาสังคมของไทย โดยใช้ข้อหาทางอาญาว่าด้วยการยุยงปลุกปั่น หมิ่นประมาท และความผิดเกี่ยวกับราชวงศ์ มีการใช้อำนาจตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์มากขึ้น ซึ่งเป็นกฎหมายที่จำกัดสิทธิและมีเนื้อหาที่กำกวม ทางกรยังดำเนินคดีอาญากับนักกิจกรรมและบุคคลอื่น ๆ โดยใช้อำนาจตามกฎหมายและประกาศคำสั่งฉบับใหม่ที่ออกโดยคสช. รวมทั้งพระราชบัญญัติว่าด้วยการออกเสียงประชามติร่างรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2559 พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ พ.ศ. 2558 และคำสั่งหัวหน้าคณะรักษาความสงบแห่งชาติที่ 3/2558 ซึ่งห้าม “การชุมนุมทางการเมือง” ของบุคคลห้าคนหรือมากกว่าขึ้นไป

มีคนถูกตั้งข้อหาอาญามากกว่า 100 คน ซึ่งเป็นผลจากการจัดกิจกรรมอย่างสงบในช่วงไม่กี่เดือนก่อนการออกเสียงประชามติ นักศึกษาที่เป็นนักกิจกรรมหลายสิบคนถูกจับกุมเนื่องจากประท้วงต่อต้านการปกครองของทหารสมาชิกที่เป็นแกนนำของภาคประชาสังคมไทยถูกตั้งข้อหาหลายคดี และอาจได้รับโทษจำคุกเป็นเวลาหลายปีหรือหลายสิบปีถ้าศาลตัดสินว่า พวกเขามีความผิดจริง การดำเนินคดีกับนักกิจกรรมทางการเมืองและนักปกป้องสิทธิมนุษยชน

มักเกี่ยวข้องกับจำนวนจำนวนมาก ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า มีการใช้กฎหมายเหล่านี้ในลักษณะเหวี่ยงแห และเป็นกรกระทำโดยพลการต่อบุคคลใด ๆ ที่รัฐบาลเห็นว่าเป็นฝ่ายตรงข้ามกับตน

ผู้ที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลอย่างเปิดเผยไม่เพียงต้องเผชิญกับการดำเนินคดีทางอาญา แต่อาจต้องตกงาน ถูกยึดทรัพย์สิน เพิกถอนหนังสือเดินทาง และเสี่ยงถูกไล่ออกจากมหาวิทยาลัย พวกเขาและครอบครัวยังถูกเรียกตัว สอดแนม และถูกคุกคามโดยเจ้าหน้าที่ทหาร ทั้งนี้เพื่อกดดันให้พวกเขาไม่กล้าออกมาวิพากษ์วิจารณ์ หรือไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมรณรงค์ด้านสิทธิมนุษยชน

ในภาพรวม ทางประเทศไทยมิได้ควบคุมตัวนักกิจกรรมและบุคคลอื่น ๆ อย่างต่อเนื่องในช่วงก่อนการพิจารณาคดี พวกเขาได้รับการประกันตัวตามคำสั่งศาล แต่ถูกตั้งข้อหาติดตัว ในช่วงที่รายงานฉบับนี้กำลังร่างอยู่ มีเพียงนายจตุภัทร์ บุญภัทรรักษาที่ยังถูกคุมขัง

อย่างไรก็ดี ผลกระทบของกระบวนการพิจารณาคดีและกระบวนการทางอาญาอื่น ๆ ที่เกิดกับภาคประชาสังคมได้เกิดขึ้นอย่างร้ายแรง บุคคลที่ถูกดำเนินคดีต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายทางกฎหมายที่เกิดขึ้น และต้องสูญเสียความสามารถในการทำงาน เนื่องจากต้องเดินทางไปขึ้นศาลหรือโรงพักอยู่เสมอ กล่าวโดยรวมแล้ว การดำเนินคดีเหล่านี้ส่งผลคุกคามที่จะปราบปรามการจัดกิจกรรมของภาคประชาสังคม นักกิจกรรมทางการเมืองและนักปกป้องสิทธิมนุษยชนหลายคนจึงเลือกที่จะเซ็นเซอร์ตัวเองหรือจำกัดการจัดกิจกรรมของตน ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาด้านข้อกฎหมาย สำหรับกรณีที่มีการฟ้องคดีอาญาต่อนักกิจกรรมทางการเมือง นักปกป้องสิทธิมนุษยชน ผู้สื่อข่าว หรือบุคคลอื่น ๆ หากศาลตัดสินว่าพวกเขามีความผิดจริง กระบวนการเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อภาคประชาสังคมอย่างมาก

ระหว่างที่ประเทศไทยกำลังเตรียมจัดการเลือกตั้ง ซึ่งคาดว่าจะมีขึ้นในปี 2561 คสช.จำเป็นต้องประกันให้เกิดสภาพแวดล้อมที่ภาคประชาสังคมและสาธารณชนทั่วไปสามารถใช้สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ สิ่งสำคัญเป็นเบื้องต้นคือ ทางกรจะต้องยุติการดำเนินคดีอาญาเพื่อเอาผิดนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและบุคคลอื่น ๆ ที่อยู่ระหว่างถูกสอบสวนหรือสั่งฟ้อง อันเป็นผลเนื่องจากการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสงบของพวกเขา

นอกจากนั้น รัฐบาลไทยต้องยกเลิกกฎหมายและคำสั่งที่ถูกใช้เพื่อมุ่งเป้าคุกคามนักปกป้องสิทธิมนุษยชน นักกิจกรรมทางการเมือง และบุคคลอื่น ๆ หรือแก้ไขเพิ่มเติมเนื้อหากฎหมายเหล่านี้ให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ แต่เดิมนั้น คสช.อ้างว่า จะใช้มาตรการจำกัดสิทธิมนุษยชนอย่างกว้างขวางและโดยพลการเพียงชั่วคราว อย่างไรก็ตาม การจำกัดสิทธิเหล่านี้เกิดขึ้นจนกลายเป็นเรื่องปรกติ และกรอบกฎหมายของไทยได้ถูกเปลี่ยนให้เป็นเครื่องมือเพื่อปราบปรามภาคประชาสังคม และปราบปรามการจัดกิจกรรมทางการเมืองอย่างสงบ

รายงานฉบับนี้กล่าวถึงการเอาผิดทางอาญาต่อสมาชิกภาคประชาสังคมไทยจำนวน 64 คน รวมทั้งผู้ที่เป็นักศึกษา นักกิจกรรม นักจัดตั้งชุมชน นักปกป้องสิ่งแวดล้อม และบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นนักวิจัย นักกฎหมาย ผู้สื่อข่าว และนักวิชาการ บุคคลเหล่านี้ต้องทำงานในสภาพยากลำบาก และเสี่ยงอันตรายอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อปกป้องสิทธิมนุษยชนหรือสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง หลายคนทำงานสนับสนุนชุมชนที่เสี่ยงภัยและกลุ่มประชากรที่เปราะบางมานานก่อนจะมีรัฐประหารเมื่อปี 2557

รายงานฉบับนี้เป็นผลจากการสัมภาษณ์บุคคลจำนวน 23 คน แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลยังได้พูดคุยเพิ่มเติมกับนักกฎหมายซึ่งทำงานช่วยเหลือคดีต่าง ๆ และได้ศึกษาข้อมูลจากประกาศเรียกตัวบุคคล หมายจับ ภาพถ่าย วีดิโอ รายงานของหน่วยงานสิทธิมนุษยชนในพื้นที่ และเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ ซึ่งระบุถึงในรายงานฉบับนี้

ขอบเขตการคุกคามภาคประชาสังคมไทยมีระดับความกว้างขวาง มากกว่าเพียงเหตุการณ์ที่ระบุอยู่ในรายงาน อย่างไรก็ตาม ข้อมูลในกรณีต่าง ๆ ที่ระบุไว้ให้ภาพโดยสังเขปต่อปัญหาร้ายแรงที่ทำลายสิทธิมนุษยชน ซึ่งภาคประชาสังคมไทยต้องเผชิญภายใต้ช่วงเวลาประวัติศาสตร์แห่งความยากลำบากของประเทศไทย จนกว่ารัฐบาลจะยินยอมเปลี่ยนแปลงท่าที ภาพรวมเหล่านี้อาจกลายเป็นบทสะท้อนที่แท้จริงของอนาคต

ข้อเสนอแนะ

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนลกระตุ้นทางการไทยให้

- สั่งการโดยทันทีให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายงดเว้นการใช้กระบวนการทางอาญาเพื่อปราบปรามบุคคลที่ใช้สิทธิมนุษยชนของตนอย่างสงบ รวมถึงสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ
- ยุติกระบวนการทางอาญาที่มีต่อบุคคลเพียงเพราะพวกเขาใช้สิทธิมนุษยชนของตนอย่างสงบ
- ทบทวนคดีที่เกี่ยวข้องที่มีการพิพากษาไปแล้ว และประกันให้มีการปล่อยตัวบุคคลเหล่านั้นโดยทันทีและอย่างไม่มีเงื่อนไข ในกรณีที่พวกเขาถูกตัดสินว่า มีความผิดเพียงเพราะใช้สิทธิมนุษยชนของตนอย่างสงบ
- ยกเลิกเงื่อนไขการปล่อยตัวจากการควบคุมตัว ซึ่งมีการกำหนดเงื่อนไขโดยพลการเพื่อจำกัดการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสงบ รวมทั้งสิทธิที่จะมีเสรีภาพในการเดินทาง การแสดงออก การสมาคม และการชุมนุม
- ยกเลิกข้อกล่าวหาใด ๆ ต่อบุคคลเพียงเพราะพวกเขาไม่มารายงานตัวเพื่อเข้ารับการควบคุมตัวโดยพลการตามอำนาจของกฎอัยการศึก หรือคำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558 และให้คืนสถานภาพของหนังสือเดินทางของบุคคลที่ถูกยกเลิกเพียงเพราะไม่มารายงานตัว
- สั่งการให้เจ้าหน้าที่ความมั่นคงไม่ไปคุกคามหรือควบคุมตัวญาติ เพื่อกดดันสมาชิกในครอบครัว และให้สอบสวนกรณีการคุกคามและการควบคุมตัวที่เคยเกิดขึ้นมาแล้ว และให้นำตัวผู้ซึ่งกระทำการดังกล่าวหรือผู้สั่งการมาลงโทษ
- แก้ไขเพิ่มเติมหรือยกเลิกกฎหมายและคำสั่งที่จำกัดหรือกำหนดโทษทางอาญากับการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างสงบ หรืออนุญาตให้มีการควบคุมตัวโดยพลการ ทั้งนี้เพื่อประกันให้กฎหมายและคำสั่งมีเนื้อหาสอดคล้องกับพันธกรณีด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศของไทย ซึ่งรวมทั้ง
 - ข้อบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญาว่าด้วยการยุยงปลุกปั่น การหมิ่นประมาท และหมิ่นพระบรมเดชานุภาพ
 - พระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์
 - พระราชบัญญัติการชุมนุมสาธารณะ
 - คำสั่งหัวหน้าคสช.ที่ 3/2558
- ประกันว่ากฎหมายที่จะออกใหม่ในอนาคต รวมทั้งกฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญที่ใช้กำกับดูแลการเลือกตั้งหรือการออกเสียงประชามติ ต้องไม่จำกัดโดยพลการต่อสิทธิมนุษยชนที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ
- สนับสนุนให้เกิดบรรยากาศที่ปลอดภัยและหนุนเสริมนักปกป้องสิทธิมนุษยชนและบุคคลอื่น ๆ ในภาคประชาสังคม เพื่อให้พวกเขาสามารถใช้สิทธิที่จะมีเสรีภาพในการแสดงออก การสมาคม และการชุมนุมอย่างสงบ โดยไม่มีการข่มขู่ คุกคาม และการฟ้องร้องดำเนินคดี